

(fólkabólkur við serstökum eyðkennum) enn *nationalitetur* (sí seinni). Spurningurinn um *nationalitet* etnisitet er sera áhugaverður í Norðurlöndum. Minde virsir til try fyrirbrigði:

1) lönd, sum eru vörðin sjálfstöðug í nýggjari tíð (Noreg, Finnland, Ísland og partvis Feroyar).

2) traditonellar minnilutar (sviár í Finnlandi, finnar í Svøríki og Noreg, tyskarar og týskt-talandi danir í Danmark)

3) minnilutabólkar, sum ikki eru í meiriluta í nøkrum ríki

Granskararnir hava fyrst og fremst tikið við tvey tey fyrstu fyrirbrigði: triðja fyrirbrigðið — etnisku minnilutarnir og upprunafólkini — hefur verið litið viðgjörður, tí tað hefur ikki verið á skránni sum *politiskur* spurningur.

Men áhugin hefur verið vaksandi millum vísindamenn. Fyri samanna viðkomandi tók áhugin seg upp í sjeitiárunum og serliga í áttatiárunum, ikki minst orsakað av Alta-spurninginum (eitt «Fjallavatns-projekt» hjá norsku myndugleikunum í sama-øki).

Hvussu hava vísindafólk so litið at hesum evni? spurdi Henry Minde. Granskingaráhugin hjá myndugleikunum hefur lagt seg eftir at fáa *innlit í samisku mentanina*. Praktiski áhugi teirra hefur verið at kanna eftir, hvørjar mentanarligar eginleikar hjá samum kunnu skapa kurlar fyri samfelagið sum heild, t.v.s. samfelagið sum tað sær út úr Oslo. Jú betur staturin kennir tað, sum kann skapa trekar, jú smidlingari kann hann vera, tá hann skal fremja síni áhugamál ella tess lættari hefur hann við at beina fyri forðandi mentanareyðkennum, um tey ikki vilja tillaga seg.

Sama-mentanin verður tá roknað sum eitt mentanarligt hugrúm, sum hefur mark til aðrar mentanir, fyrst og fremst tað norsku, men tann einstaki samir er sosialt og fysiskt staddur í einum rúmi, har hann kann *velja* at laga seg eftir hesari ella hinari mentanini, alt eftir hvat hann persónliga setur virði í kennir seg

Knud Mykland: — Eg haldi, at Salvesen er dekan ov skjótt at avskriva tjóðskaparhugsjónina, sum lútsverða politiskt. Tað velst alt um tað nágreiniligi innihaldið í teirri tjóðskaparhugsjón talan er um, fyrst og fremst um hon talar fyri demokratiskum rættindum

noyddan til. Avgerandi fyri myndugleikagranskingina er sostatt at svara spurninginum: undir hvørjum umstøðum velur samir «norskt» og nær «samiskt»?

Hetta at maktdeplarnir taka sær rætt til at gera grein fyri, hvat er samisk mentan, tað hefur í stóran mun havt við sær, at Noregs-samar kenna seg at hava felags søgu, hóast teir eru sera ymskir bæði so og so og hóast einki samantvinnandi samskipti er teirra millum: teir hava ikki felags fjølmiðlar, men norskar, einki tíðarrit sjálvir, tosa ymsk mál o.s.fr.

Henry Minde virsir á, at brennimerkingin úr deplunum hefur ført við sær eina fatan av, at *nationalitet* etnisitetur ikki er nakað, sum er givið eina ferð med alla (sum myndugleikagranskingin vil vera við), men er partur í einum søguligum politiskum spæli, har maktdeplarnir taka sær rætt til at gera minnilutabólkar til nakað forføðiligt fyri heildina.

Tí er eingin orsök til at skilja ímillum *nationalitet* og etnisitet: tað er eingin sjálvsögn, at etnisitetur skal mennast til *nationalitet*, t.v.s. hetta, at fólkabólkurin (t.d. norðmenn) skal hava ein stat. Tað eru politiskar grundir í søgugongdini og ikki náttúrligar grundir, sum gera, at summir fólkabólkar verða verandi fólkabólkar uttan stat og aðrir fólkabólkar gerast ein tjóð, t.v.s. ein fólkabólkur við egnum stati, og so aftaná rópa hini fyri «bert» ein fólkabólkur.

Tí leggur nýggjara granskingin dent á valið sum granskingarperspektív, *ikk* bert tað valið, sum tann einstaki hefur høvi til, men tað valið, sum samfelags-



eindin/eindirnar hava høvi til at gera. Og tað er eitt val, sum altíð skal takast í einum søguligum og samfelagsligum maktrumi.

samaøkjunum, tá høvuðsmarknaðurin hjá samum datt niðurfyri aftaná russisku kollveltingina í 1917.

Burtursæð frá Oslo Sameforening og felag reinsdijorahaldaranna — bæði frá seinasti fyrati-árunum, og samaraðstevnunni, so kveiktist ikki liv í aftur politiska virksemd ímillum samar fyrr enn mitt í síðst í sekti-árunum og voru tað samiskir studentar í Oslo, sum gingu undan.

Hóast eingi politisk feløg voru í sama-økjunum fyri norðan, so var Nordisk Sameconference hildin 3. hvørt ár síðani 1953 (2. hvørt síðani 1974), ráðstevnan velur umboð til Nordisk Sameråd, sum sendir umboð til heimsráðið fyri upprunafólk, WCIP.

Tað var Alta-spurningurin, sum tók seg upp seinast í sjeitiárunum, ið gjørdi hol í sjogvin. Samaspurningurin er síðani komin rættiliga fram í ljósið, grein 10 í norsku grundlogini viðurkennir samisku mentanina og hennara tilveru rætt og áleggur norska samfelagnum at fjølga um hana eins og lóg frá 1987 um samir í Noregi ger tað.

At samir skulu søkja um at fáa atkvøðurætt til sitt egna ting og skriva undir uppá, at teir eru samir, metir Leif Halonen sum eitt framhald av teirri kúgan, samir hava verið fyri; men tað er ein prisur, teir siggja seg noyddar at gjalda fyri tað framstíg, sum nýggja samatingið er.

Seminar over emnet Nationalisme og national identifikation i Norden — i forskningsmæssig, begrebs- mæssig og international sammenhæng»

Helge Salvesen, Tromsø: *Refleksjoner over nationalisme som forskningsobjekt.*

Henry Minde, Tromsø: *Nationalisme i forhold til etniske minoriteter og urbefolkning.*

Uffe Østergaard, Århus: *Betragtninger over de historiske forudsætninger for nationalismen i Europa.*

Lorenz Rerup, Roskilde: *Dansk nationalfølelses forudsætninger og manifestationer, især i de dansk-tyske relationer.*

Knut Mykland, Bergen: *Hvorfor og hvordan blev nordmændene nationale?*

Gunnar Karlsson, Reykjavík: *Den islandske nationalismes forudsætninger og gennembrud — med en vurdering af dens betydning som faktor i islandsk politik.*

Jørgen Pjettersson: *Nationalfølelse og imperialism — grønlandske identifikationsproblemer.*

Max Engman, Åbo: *Svensk og finsk i Finland. Sprog og nationalitet.*

Gunnar Nordman: *Svensk eller finsk — eller ålændske? Om ålændernes opfattelse af sig selv i nationalnordisk sammenhæng.*

Leif Halonen, Kautokeino: *Samerne. Etnicitet og nationalitet fra en samisk synsvinkel. Betragtninger over politiske løsninger af etniske/nationale problemer.*

Hans Jacob Debes, Tórshavn: *Færøsk nationalfølelse og nationalbevægelse i historisk og politisk belysning.*

Jóhan Hendrik Winther Poulsen: *Sprog og nationalitet. Betragtninger over nationalbevægelsens betydning for det færøske sprogs udvikling.*

Jóan Pauli Joensen: *Den økonomiske/sociale transformation som faktor i den færøske nationale identifikationsproces.*

Leif Halonen, samiskt valevni:

Nýggja samatingið er ein stórir sigur, hóast eisini mannminkandi treytir hanga uppi við

Leif Halonen, sum eisini er sami, greiddi í stuttum frá politisku søgu samalendinga. Halonen, sum hefur starvast á samiska granskingarstovninum í Kautokeino, er stillaður upp á javnaðarlistanum til samatingið, ið skal veljast fyrstu ferð til heystar. Hetta er eitt serligt norskt samating av sama slag, sum finsku samarnir finga í 1970.

Søkjast skal um valrætt til samatingið. Valrætt fáa allir norskir statsborgarar, sum eru samir ella eru tað annan ella báðar vegir í 3. ella 2. ættarliði og sum skriva undir uppá, at teir kenna seg sum samir.

Samatingið verður ráðgevandi fyri øll onnur norsk tingráð, men fær ongan myndugleika sjálv. Halonen og flestu samir kundu hugsað sær, at tingið hevði heimild til at gera reglugerðirnar innan lógarinnar karm, men tað hefur

ikk vundið frama. Fyri tveimum árum síðani var lagt fram uppskot um samiskt sjálvstýri, men tað hefur ongantíð verið nakað umfatandi orðaskifti millum samar um hetta.

Samir hava góðtikið, at tað, sum er vundið við tinginum, er ein varandi fyrilsloysn, sum Halonen tók til. Hetta er úrslitið av einum alt annað enn lottum og einfaldum stríði. Sama-tilvitanið vant uppá seg seinast í farnu öld, tá norska tjóðskaparræslan hevði við sær politiska ynskið um at káva burtur alt innan norskt landaeki, sum ikki var norskt.

Í 1906 eydnaðist at fáa samiskt umboð valt í stórtingið og aftur í 1909, men ikki í 1912. Aftaná hetta kom politiska samaræslan ikki fyri seg aftur fyrr enn í sektiárunum. Ein orsök til, at hon viknaði var, at trongar tíðir komu í